

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพสังคมไทยในปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาการและเทคโนโลยีมากขึ้น ความเจริญอย่างรวดเร็วทางด้านวัตถุทำให้คนไม่สามารถปรับตัวได้ทัน เป็นเหตุให้เกิดปัญหาด้านจิตใจและคุณธรรมเพิ่มขึ้นในมนุษย์ทุกเพศ ทุกวัย ในชีวิตประจำวันจะพบว่ามีการกระทำผิดโดยประกอบอาชญากรรมในลักษณะต่าง ๆ กัน ขาดการเชื่อฟังและความกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ ขาดระเบียบวินัยที่ดี ไม่รู้จักสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบเพียงพอ ค่านึงถึงแต่ประโยชน์ส่วนตัว ละเลยต่อชนบทรวมเนียม ประเพณี ภูมิอวมังคัมและกฎหมาย และการที่เด็กวัยรุ่นมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมต่าง ๆ ถ้ออาจสืบเนื่องมาจากการที่ผู้ปกครองเอาใจใส่ดูแลสั่งสอนไม่เต็มที่ การรับอารยธรรมตะวันตกที่ไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทยเข้ามา การเสนอข่าวโดยไม่คำนึงถึงศีลธรรมอันดีงามของสื่อมวลชน ประกอบกับครูไม่ประสบผลสำเร็จในการสอนวิชาหน้าที่พลเมืองและศีลธรรมในโรงเรียน ทำให้ค่านิยมที่ดีในสังคมไทยแต่เดิมมาเปลี่ยนแปลงไป คนส่วนใหญ่หันไปนิยมวัตถุ เงิน และอำนาจยิ่งกว่าคุณธรรม ความดีทั้งหลาย

ความจริงอันเป็นที่ยอมรับอย่าง เป็นสากลข้อหนึ่ง คือ ปัจจัยในการพัฒนาประเทศที่สำคัญยิ่ง คือ คน ถ้าความเจริญทางด้านจิตใจของคนเสื่อมลง การพัฒนาประเทศจะเป็นไปได้อย่างไร ดังนั้นการให้การศึกษแก่เยาวชนจะต้องให้ทั้งความรู้และคุณธรรมควบคู่กันไปด้วยจึงจะช่วยแก้ปัญหานี้ได้ ครูจึงเป็นผู้มีความสำคัญยิ่ง เพราะโรงเรียนเป็นหน่วยหนึ่งของสังคม เป็นสถานที่ที่เด็กใช้เวลาในแต่ละวันมากที่สุด เกือบจะเท่ากับบ้าน โดยที่ครูเป็นผู้ที่ใกล้ชิดเด็กที่สุดในโรงเรียน ครูจึงเป็นบุคคลที่เหมาะสมอย่างยิ่งที่จะมีบทบาทในการสร้างสรรค์สังคมให้เป็นสังคมที่พึงปรารถนา ด้วยการอบรมเด็กให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ทั้งนี้เพราะหน้าที่หลักของครูได้แก่ หน้าที่ในการสอน หน้าที่ในการปกครองนักเรียน หน้าที่ในการบริหาร การศึกษา และหน้าที่ในการประสานงาน พร้อม

กันนั้นครูก็ต้องมีบทบาทต่าง ๆ เช่น บทบาทของผู้รู้และผู้ชำนาญ ผู้มีความประพฤติดี ผู้มีน้ำใจอันดี¹

ท่านพุทธทาสภิกขุ ได้แสดงปรากฏการณ์ธรรมในการอบรมครูของกรมการฝึกหัดครูครั้งแรก ณ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา เมื่อ พ.ศ. 2497 ว่า "ครูคือ ผู้ที่กวีญาณของมนุษย์ให้สูงขึ้น" การกวีญาณให้สูงขึ้นก็คือการพัฒนาจิตใจ ยกกระตือรือร้น ยกกระตือรือร้นของมนุษย์ให้สูงขึ้นนั่นเอง เมื่อมนุษย์มีระดับจิตใจสูงขึ้น สติปัญญาที่ขึ้นก็จะสามารถที่จะพัฒนาสิ่งที่อยู่ล้อมรอบตัวเอown นำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตของตนได้² และท่านปัญญานันทมุนี ได้กล่าวว่า "กำลังคนมีความสำคัญที่สุดต่อความก้าวหน้าของสังคม ครูเป็นผู้พัฒนากำลังคน แต่ครูต้องให้อุดมคติ คุณธรรมแก่ศิษย์ด้วย ครูจะต้องตั้งตนไว้ซอม จะต้องเป็นครูตลอดเวลาทั้งนอกและในโรงเรียน จะต้องปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีของนักเรียน"³ นอกจากนี้ บุญชนะ อัครดากร ยังได้สรุปความสำคัญของครูไว้ว่า การศึกษาสามารถอำนวยประโยชน์ให้แก่บุคคล และสังคมตามที่ประเทศชาติต้องการได้ โดยการที่ครูต้องเป็นผู้ฝึกอบรมเด็กในด้านศีลธรรมจรรยา คือ อบรมให้รู้จักหน้าที่ความรับผิดชอบต่อสังคม รู้จักอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข⁴ แสดงให้เห็นว่า

¹ กอ สวัสดิ์พานิชย์, "ครูกับการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา," ใน ปรากฏการณ์เพื่อการศึกษาระหว่างปีภาคฤดูร้อน 2519, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ไชนาวันการพิมพ์, 2519), หน้า 1 - 11.

² พุทธทาสภิกขุ, ปรากฏาพิเศษเนื่องในการอบรมครูโรงเรียนฝึกหัดครูทั่วประเทศ ณ หอประชุมวิทยาลัยครูสวนสุนันทา วันที่ 26 เมษายน 2498 อางใน บทบาทของครูในการพัฒนาประเทศ. โดย รศ.ดร.สุจิต เพียรชอบ, หน้า 1 (อัสสาเนา)

³ พระปัญญานันทมุนี, "เคื่อนใจครู" ใน เอกสารเกี่ยวกับจริยศึกษาในการอบรมครูของโครงการพัฒนาการศึกษา ณ โรงเรียนฝึกหัดครูพระนคร 24 - 29 สิงหาคม 2504 [ม.ป.ท., ม.ป.ป.]

⁴ บุญชนะ อัครดากร, "บทบาทของการศึกษาในการพัฒนาเศรษฐกิจ," สภาการศึกษาแห่งชาติ 3 (ตุลาคม 2514): 4.

ครูนั้นได้รับการคาดหวังให้เป็นผู้ทรงไว้ซึ่งคุณธรรมที่จะถ่ายทอดให้นักเรียนเป็นผู้ให้การฝึกหัดอบรม และกล่อมเกลานิรันดร์ใจคือ ตลอดจนบุคลิกลักษณะอันเหมาะสมต่อการพัฒนาสังคมปัจจุบัน

สถาบันฝึกหัดครูได้เห็นความสำคัญของครูเพื่อการพัฒนาพลเมืองดีของประเทศเช่นเดียวกัน จึงได้จัดการอภิปรายเรื่อง "การผลิตครูปริญญาและทิศทางการจัดการเรียนการสอนในสถาบันฝึกหัดครู" ณ คณะครุศาสตร์ โดยสรุปลักษณะของครูที่พึงปรารถนาว่าควรมีคุณสมบัติดังนี้ คือ

1. ความรู้ ซึ่งได้แก่ ความรู้ทั่วไป ความรู้ในเนื้อหาที่จะสอนและความรู้ในวิชาครู ตลอดจนหน้าที่และงานของครู
2. ทักษะ ได้แก่ ทักษะการสอนและการปฏิบัติหน้าที่ครู
3. คุณธรรมนิยม ซึ่งได้แก่ จริยธรรม คุณธรรม ทศนคติที่ติดต่อการเป็นครู และนำใจครู¹

จะเห็นว่าคุณธรรมนิยมนั้นเป็นคุณสมบัติที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งของครู และเมื่อศึกษาถึงความหมายของวิชาสังคมศึกษาให้ลึกซึ้งก็จะได้เห็นว่า สังคมศึกษาเป็นวิชาที่อาศัยความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางสังคม และทางธรรมชาติของมนุษย์นั้นเป็นวิชาที่มีส่วนในการเสริมสร้างคุณธรรมของคนอันจะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ให้อยู่ร่วมกันโดยสันติและพัฒนาการ ในการสอนสังคมศึกษาคูจึงควรมุ่งจัดประสบการณ์และกิจกรรมที่จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ และทัศนคติอันพึงปรารถนาในสังคมของตนโดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมไทย ซึ่งส่งเสริมหลักประชาธิปไตย ความสำคัญของวิชาสังคมศึกษามีมากเพียงใดจะเห็นได้จากวัตถุประสงค์ของวิชาสังคมศึกษาหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 ซึ่งระบุไว้ว่า

1. เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

¹ อ่ำไพ สุจริตกุล, "การผลิตครูปริญญาและทิศทางการจัดการเรียนการสอนในสถาบันฝึกหัดครู," ครุศาสตร์สนเทศ 1 (มกราคม 2520): 13.

2. เพื่อให้มีความรักในชาติ มีความสามัคคีในชาติ มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม มีความซื่อสัตย์ในผลงานอันดีเด่นของคนไทย รู้จักชำรงรักษาไว้ซึ่งเอกราช และรู้จักรักษาแบบอย่างวัฒนธรรมประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ที่งดงามของชาติ

3. เพื่อเสริมสร้างให้มีคุณภาพในการดำรงชีวิต มีคุณธรรมประจำใจ และมีคุณสมบัติต่าง ๆ อันพึงประสงค์ของสังคมไทย

4. เพื่อเสริมสร้างให้มีความรู้และความเข้าใจพื้นฐานในการพัฒนาสร้างสรรค์ และแก้ปัญหาในด้านสังคม เศรษฐกิจและเทคโนโลยี โดยอาศัยคุณธรรมและวิธีการทางวิทยาศาสตร์เป็นปัจจัยสำคัญ

5. เพื่อเสริมสร้างบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ และความสัมพันธ์อันดีระหว่างสมาชิกในครอบครัว ในชุมชน ในประเทศและในประชาคมของโลก

6. เพื่อให้เกิดความรัก ความผูกพันกับท้องถิ่นของตน ตลอดจนเห็นคุณค่ามีความรับผิดชอบต่อ รวมทั้งให้ตระหนักถึงการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ¹

นอกจากนี้ลักษณะเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาก็เปิดโอกาสให้ครูผู้สอนได้มีโอกาสนำแนวทางให้นักเรียนได้ดำเนินวิถีชีวิตไปตามครรลองแห่งประชาธิปไตยได้ดียิ่งกว่าวิชาใด ๆ และเมื่อความวุ่นวายสับสนในสังคมปัจจุบันส่วนใหญ่มีสาเหตุสืบเนื่องมาจากความไม่รู้จักสิทธิหน้าที่ของสมาชิกแต่ละคนในสังคม ไม่รู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อส่วนรวม ขาดคุณธรรม นำใจและความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง เช่นนี้/วิชาสังคมศึกษาจึงเป็นวิชาที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการเตรียมนักเรียนสำหรับชีวิตในโลกอันสับสน ครูที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในสังคมปัจจุบันจึงเป็นครูสังคมศึกษา วิธีที่ครูสังคมศึกษาจะช่วยบรรเทาปัญหาทั้งในด้านปริมาณและความหนักเบาของปัญหาคือ ความมีคุณธรรมนิยมของครูสังคมศึกษา ย่อมเป็นที่เข้าใจกันโดยทั่วไปแล้วว่า ใน

¹กระทรวงศึกษาธิการ, หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521. (กรุงเทพมหานคร: จงเจริญการพิมพ์, 2521), หน้า 63.

การที่ครูจะไปบอกกล่าวชี้แนะอะไรให้นักเรียนเอาเป็นแบบอย่าง ให้นักเรียนเชื่อถือปฏิบัติตามได้นั้น ครูยอมต้องพยายามทำให้ได้เสียก่อน

ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นครูสังคัมภีษา มีประสบการณ์ในการสอนมานานพอสมควร จึงมีความเชื่อมั่นว่า ครูสังคัมภีษาควรจะร่วมกันปรับปรุงสังคัมภีษาอย่างจริงจังเสียโดยเร็ว ก่อนที่จะสายเกินแก้ และจะต้องเริ่มที่ตัวครูผู้สอนสังคัมภีษาก่อน การที่ครูจะสอนให้คนรู้จักความเป็นคน รู้จักตัวเอง รู้จักการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมทั้งที่มีชีวิต และไม่มีชีวิต อย่างมีความสุขในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ ครูจะต้องเป็นผู้มีคุณธรรมต่าง ๆ เป็นปฐม มีความศรัทธาในการปลูกฝังคุณธรรมเหล่านั้นเป็นมรรค และมรรคในการพัฒนาเยาวชนของชาติให้มีความสมบูรณ์อันพึงปรารถนาเป็นอุดม ถ้าครูขาดซึ่งคุณสมบัติดังกล่าว ก็จะเป็นการยากที่จะดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้

จริงอยู่การอบรมมโนสัจจะเยาวชนนั้นต้องร่วมมือร่วมใจกันหลายฝ่ายทั้งทางบ้าน โรงเรียน และสถาบันอื่น ๆ ดังนั้นความคิดเห็นของนักการศึกษาและผู้บริหาร ตลอดจนประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับคุณภาพของครู ซึ่งจะเป็นผู้พัฒนาบุตรหลานของตนจึงเป็นสิ่งที่ควรนำมาพิจารณา ร่วมกัน การวิจัยครั้งนี้จึงได้พยายามศึกษาความคิดเห็นของบุคคลในวงการศึกษาและวงการอื่น เพราะถือว่าทุกคนมีส่วนร่วมกันรับผิดชอบต่อเยาวชนของชาติเท่าเทียมกัน

คุณธรรมนิยมของครูนั้นเป็นคุณสมบัติรวมทั้งครูทุกสาขาวิชาจำเป็นต้องมี/แต่ในฐานะที่ผู้วิจัยเป็นครูสังคัมภีษาจึงสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับเรื่องคุณธรรมนิยมของครูสังคัมภีษาเพียงสาขาเดียว เพื่อจะได้ทราบอย่างแน่ชัดว่า นักการศึกษาและบุคคลทั่วไปมีความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณธรรมนิยมของครูสังคัมภีษาสอดคล้องกันหรือไม่ ขอคนพบที่ได้จะเป็นแนวทางในการเสนอแนะแนวคิดเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพของครูและสถาบันฝึกหัดครูต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ คือ

1. เพื่อศึกษาว่าครูสังคัมภีษาของไทยควรมีคุณธรรมนิยมในด้านใด และอะไรบ้าง
2. เพื่อเปรียบเทียบลักษณะคุณธรรมนิยมในทัศนะของบุคคลทั่วไปกับนักการศึกษา

3. เพื่อศึกษาหาข้อเสนอแนะการปรับปรุงหลักสูตรฝึกหัดครูในด้านการเตรียมครูสังคมศึกษาด้านคุณธรรมนิยมให้เหมาะสมและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สมมุติฐานในการวิจัย

นักการศึกษาและบุคคลทั่วไปมีความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะคุณธรรมนิยมของครูสังคมศึกษาไม่แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้มีขอบเขตดังนี้ คือ

1. คุณธรรมนิยมของครูสังคมศึกษาที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มี 4 หมวดด้วยกัน คือ

- (1) จริยธรรม คือ ความประพฤติปฏิบัติที่ดีต่าง ๆ
- (2) คุณธรรมของครู คือ ธรรมที่ครูพึงยึดถืออันเป็นการเอื้อประโยชน์ต่อหน้าทีครู
- (3) ทักษะที่ติดต่อการเป็นครู คือ ความรู้สึกในทางที่ดี และการยอมรับในความเป็นครู
- (4) นำใจครู คือ พลังที่ก่อให้เกิดการทำหน้าที่ครูได้อย่างเต็มภาคภูมิ

กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ กลุ่มนักการศึกษา และกลุ่มบุคคลทั่วไป (ไม่ใช่ นักการศึกษา) อย่างละ 200 คน ซึ่งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น

ข้อตกลงเบื้องต้น

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องเพศ สถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างประชากรที่ไม่ใช่ นักการศึกษา

ความจำกัดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้อาจมีความไม่สมบูรณ์เนื่องจากสาเหตุดังต่อไปนี้

1. ไม่ได้คำนึงถึงเพศและวัยของกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักการศึกษา
2. ไม่ได้คำนึงถึงเพศ วัย และสถานภาพทางการศึกษา สังคม และเศรษฐกิจของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่นักการศึกษา
3. กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการศึกษากำหนดขอบเขตเฉพาะที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น

คำจำกัดความ

ครูชวรมนียม หมายถึง 'ธรรมแห่งความเป็นครูอันเป็นที่นิยมชมชอบของบุคคลโดยทั่วไป อันได้แก่ จริยธรรม คุณธรรม ทศนคติที่ดีต่อการเป็นครู และน้ำใจครู

นักการศึกษา หมายถึง ผู้มีวุฒิทางการศึกษาตั้งแต่ระดับ ป.กศ. ป.กศ.สูง ปริญญาตรี ปริญญาโท และปริญญาเอก

บุคคลทั่วไป หมายถึง ผู้ที่มีหรือไม่มีวุฒิทางการศึกษา โดยมีอาชีพไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนในสถานศึกษาต่าง ๆ

ครูสังคมศึกษา หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่สอนวิชาสังคมศึกษาทั้งในโรงเรียนรัฐบาล และโรงเรียนราษฎร์

ผู้ทรงคุณวุฒิทางการศึกษา หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ความสามารถในวิชาการทางการศึกษา อันเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป

ความคิดเห็น หมายถึง ความเชื่อ ความคิด การตัดสินใจ การแสดงออก ซึ่งไม่มีการชักนำหนักกว่าถูกหรือผิด ซึ่งหมายถึงความคิดเห็นที่แสดงออกในการตอบแบบสอบถาม¹

¹ Carter V. Good, "Opinion" Dictionary of Education (New York: McGraw - Hill Co., 1973): 399.

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อสถาบันฝึกหัดครูจะได้นำผลการวิจัยนี้ไปเป็นแนวทางในการเตรียมครูสังคมศึกษาในด้านคุณธรรมนิยามที่เหมาะสมเพิ่มขึ้นจากด้านวิชาการ
2. เพื่อเป็นแนวทางให้ครูสังคมศึกษาได้ยึดเป็นหลักในการพัฒนาตนเอง
3. เพื่อเป็นแนวทางแก่รัฐบาลในการกำหนดหรือวาง เกณฑ์สำหรับลักษณะคุณธรรมนิยามแก่ครูโดยทั่ว ๆ ไป
4. เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย